

Úvod

V termínu 21. 11. 2014 – 1. 12. 2014 provedla Česká školní inspekce v souladu s plněním Akčního plánu opatření pro výkon rozsudku D. H. a ostatní proti České republice z roku 2011 inspekční elektronické zjišťování k počtu romských žáků vzdělávaných dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále „RVP ZV“) a Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (dále „RVP ZV LMP“). Součástí zjišťování byly také další kontextové údaje týkající se např. překážek při zohledňování individuálních potřeb žáků nebo specifických forem podpory romských žáků. Zjišťování bylo provedeno v souladu s § 174 odst. 2 písm. a) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), a bylo realizováno v podobě on-line elektronického dotazníku, který vyplňovali ředitelé škol.

Cíle

Smyslem tohoto každoročně prováděného šetření je zjistit, jaký je aktuální počet romských žáků vzdělávaných v příslušných vzdělávacích programech, a porovnat stav se zjištěními z minulých let (se zohledněním faktu, že meziroční výsledky kvůli odlišnému vzorku a v počátcích realizace šetření i kvůli odlišné metodice v různých letech, kdy bylo šetření prováděno, plně srovnat nelze). V kontextu výše zmíněného rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku z roku 2007 se Česká republika zavázala přijímat taková opatření, která povedou ke snížení konstatované diskriminace romských žáků ve vzdělávání. Těm je dle názoru soudu přisuzováno lehké mentální postižení primárně kvůli jejich etnicitě, a v důsledku toho jsou následně vzděláváni dle programu pro žáky s lehkým mentálním postižením, aniž by k tomu byly relevantní pedagogicko-psychologické důvody. Aby bylo možné průběžně směřovat konkrétní opatření na podporu inkluзивity českého vzdělávacího systému či konkrétně na podporu vzdělávání romských žáků a jejich integrace do tzv. hlavního vzdělávacího proudu, je nezbytně nutné vědět, kolik takových žáků se v systému nachází.

Metoda

Stěžejní je vymezit způsob, jakým romského žáka definovat. Pro účely svého zjišťování převzala Česká školní inspekce, stejně jako v minulých letech, definici uvedenou v Analýze sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, která je jedním z výstupů stejnojmenného projektu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a Rady vlády pro záležitosti romské menšiny z roku 2006: *Za Roma považujeme takového jedince, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil, a/nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů.* Přestože může být tato definice z různých úhlů pohledu problematická, pro účely tohoto zjišťování byla opakovaně vyhodnocena jako nejvhodnější, mimo jiné proto, že akcentuje rovinu tzv. připsaného romství, kdy z pohledu diskriminace je mnohem důležitější, zda je člověk považován za Roma svým okolím, než to, zda se za něj považuje on sám.

Určování počtu romských žáků dle uvedené definice, s níž byli seznámeni, v jednotlivých školách prováděli v rámci inspekčního elektronického zjišťování ředitelé škol (po konzultacích s pedagogy, kteří v jednotlivých třídách působí), kteří podle školského zákona odpovídají za vzdělávání a kteří jsou také partnery pro Českou školní inspekci při poskytování součinnosti při inspekční činnosti. Hlavní důvod je však ten, že s ohledem na obsah definice je nezbytně